

Stowarzyszenie Miłośników Żubrów

ul. Ciszewskiego 8 pok. 42, 02-786 Warszawa

tel. (022) 593 65 80

www.smz.waw.pl

e-mail: bison@smz.waw.pl

Warszawa, 31 stycznia 2012 roku

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI SMŻ w 2011 ROKU

W 2011 roku Stowarzyszenie Miłośników Żubrów wzorem lat ubiegłych aktywnie realizowało cele zapisane w swoim Statucie. Pozyskaliśmy 34 nowych członków, w tym 6 wspierających. Dwie osoby zrezygnowały z członkostwa. Dwóch członków Stowarzyszenia wyróżniono tytułem Członka Honorowego. Stowarzyszenie Miłośników Żubrów na koniec 2011 roku liczyło 175 członków, w tym 12 wspierających.

W minionym roku Stowarzyszenie aktywnie uczestniczyło w realizacji programu hodowlanego oraz wymiany zwierząt między ośrodkami, w tym:

- w styczniu przewieziono do Czech 6 samic z Białowieży i jednego byka ze Smardzewic (5 żubrów do nowej zagrody w Mimoń prowadzonej przez Czeskie Lasy Wojskowe i 2 żubrzyce do prywatnego hodowcy w Prachaticach); w ramach projektu „Ochrona *ex situ* żubra *Bison bonasus* w Polsce” przewieziono do Białowieży dwa byki: POTANA z Pszczyny i POLIMARA z Niepołomic; przewieziono również 3 żubry ze Schlosshof w Austrii do Prachatic.
- Latem przewieziono z Pszczyny do Smardzewic żubrzycę PODLASKĘ II; byka POSTOLEGO z ZOO w Warszawie do Nadleśnictwa Borki oraz żubra POMAGIERA ze Smardzewic do ZOO w Warszawie.
- W maju otwarto dwie nowe zagrody pokazowe żubrów: w Dolinie Charlotty w Strzelinku koło Słupska oraz w Bałtowie w woj. świętokrzyskim. Do Doliny Charlotty przewieziono POMPELĘ II, POWINOWATĄ i POROSŁĄ z Białowieży oraz POWSTAŃCA ze Smardzewic. Do Bałtowa skierowano PONTIĘ i POLEJKĘ z Rezerwatu „Żubrowisko” Nadleśnictwa Kobiór oraz POTWORKA z Leśnego Parku Niespodzianek w Ustroniu.

Warte odnotowania są sukcesy hodowlane przejawiające się pojawieniem przychówka. W Füzérkomlós na Węgrzech przyszły na świat dwa cielęta;

w prywatnej zagrodzie w Kiermusach urodziły się dwa cielęta, a w Pszczynie najmłodsza z tamtejszych krów urodziła byczka. Również hodowla w Bałtowie powiększyła się o byczka. Niebawem powstanie nowy ośrodek hodowlany na Węgrzech – w Budakeszi Vadaspark (Park Narodowy Duna-Ipoly), który będzie zasilony przez polskie żubry.

W ramach rozwoju działalności doradczej i organizacji ochrony żubra we wrześniu odbyło się spotkanie członków EBCC (European Bison Conservation Center) poświęcone aktualnym problemom dotyczącym ochrony żubra i międzynarodowej współpracy w tym zakresie. Uczestniczyło w nim 14 osób – członków EBCC, reprezentantów Regionalnych Biur oraz Księgi Rodowodowej Żubra.

We wrześniu przedstawiciel Stowarzyszenia pan Maciej Januszcak przeprowadził ekspercką analizę siedlisk proponowanych do reintrodukcji żubra we wschodnich Rodopach w Bułgarii. Wizyta była zrealizowana na podstawie zamówienia organizacji ARK Nature (Stichting Ark). Tylko jedno z trzech analizowanych miejsc (region Mursalicy) może być brane pod uwagę dla celu wypuszczenia żubra.

Pod koniec kwietnia, po wielu miesiącach starań, SGGW podpisała umowę na dofinansowanie projektu "Ochrona in situ żubra w Polsce – część północno-wschodnia" obejmującego działania na rzecz żubrów w Puszczech Białowieskiej, Boreckiej i Knyszyńskiej. Działania te mają polegać m.in. na poprawie warunków bytowania żubrów, budowie miejsc dokarmiania, remontach infrastruktury w ośrodkach zajmujących się opieką nad żubrami, wszechstronnym monitoringu, w tym rozmieszczenia, genetycznym, zdrowia, parazytologicznym, zabezpieczeniu przed szkodami oraz na dokarmianiu zwierząt. W ramach projektu przeprowadzona będzie analiza możliwości rozprzestrzenia żubrów do Puszczy Augustowskiej. Planowane są także seminaria i warsztaty dla przedstawicieli zainteresowanych samorządów i urzędów. Środki na finansowanie projektu pochodzą z unijnego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Głównym beneficjentem jest Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, a partnerami 8 nadleśnictw: 3 w Puszczy Białowieskiej (Białowieża, Browsk i Hajnówka), 4 w Puszczy Knyszyńskiej (Krynki, Supraśl, Waliły i Żednia) oraz Nadleśnictwo Borki w Puszczy Boreckiej. Ponadto beneficjentem jest Białowieski Park Narodowy w którym będą przeprowadzane różne prace remontowe OHŻ, zapewniona będzie karma dla żubrów, opieka weterynaryjna itp.

Stowarzyszenie wygrało przetargi i podpisało umowy z Zachodniopomorskim Towarzystwem Przyrodniczym na realizację monitoringu oraz warsztatów w ramach projektu „Ochrona żubrów in situ w województwie zachodniopomorskim” oraz umowę z RDLP w Krośnie w ramach projektu „Ochrona in situ żubra w Polsce – część południowa” i w minionym roku kalendarzowym przeprowadzono warsztaty z cyklu ochrony żubrów.

- 🪦 W marcu w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie szczególną uwagę poświęcono ochronie populacji w województwie zachodniopomorskim. Podczas tych warsztatów ogłoszono 5 prezentacji: na temat działalności

OKL w Gołuchowie, o sytuacji żubrów w Polsce i Europie oraz zagrożeniach dla gatunku, o udanej reintrodukcji żubrów w Bieszczadach, o zachodniopomorskich żubrach i badaniach telemetrycznych pozwalających na dokładne śledzenie tras tych zwierząt, a także na temat badań genetycznych i ich znaczeniu dla właściwego kojarzenia żubrów w celu uniknięcia inbrodu. Salę obrad wypełnili głównie studenci poznańskich uczelni. Niestety nie przybyli – mimo zaproszenia – przedstawiciele lokalnych urzędów czy samorządów.

- 🍄 W czerwcu warsztaty zorganizowano w Złocięncu na Pojezierzu Drawskim. Zgromadziły one liczne grono leśników, pracowników Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie oraz studentów uczelni szczecińskich. Przedstawione prezentacje dotyczyły: ochrony gatunku i sytuacji żubrów w Polsce, badań genetycznych żubrów, populacji żubrów w Bieszczadach, populacji żubrów żyjących w północno-zachodniej Polsce. Uczestnicy interesowali się także programem Life+ przewidującym utworzenie nowych hodowli żubrów w polskich lasach.
- 🍄 W lipcu odbyły się warsztaty w Muczmem w gminie Lutowiska. Przybyli na nie przede wszystkim pracownicy Lasów Państwowych, Bieszczadzkiego Parku Narodowego a także studenci z Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Niestety, i tym razem, brak zainteresowania wykazali urzędnicy lokalnych instytucji i samorządów. Podczas obrad dużo mówiono o zdrowiu bieszczadzkich stad, zwłaszcza o gruźlicy nękającej jedno z nich. Ponadto dużo czasu poświęcono współpracy polsko-ukraińskiej, zwłaszcza że zwierzęta nie uznają granic państwowych i tylko wspólne działania mogą zapewnić im właściwą ochronę i opiekę.
- 🍄 W sierpniu warsztaty miały miejsce w Sycowicach w województwie lubuskim. Program obejmował prezentacje na temat ogólnej wiedzy dotyczącej żubra, ochrony gatunku w środowisku naturalnym na terenie województwa zachodniopomorskiego oraz Bieszczad, ochrony puli genetycznej żubrów. Udział w warsztatach wzięli leśnicy, pracownicy Drawieńskiego Parku Narodowego, przedstawiciele miejscowych samorządów oraz doktoranci uniwersytetów w Szczecinie i Zielonej Górze.

Wzorem lat ubiegłych SMŻ brało udział w Dniach SGGW, tzw. Wielkiej Majówce w dniach 20 i 21 maja. W naszym stoisku można było obejrzeć artystyczne fotografie króla puszczy w jego naturalnym środowisku, autorstwa Pana Janusza Sochackiego. Prezentowaliśmy czaszkę dorosłej żubrzycy i cielęcia, co wzbudzało zainteresowanie zarówno młodszych jak i starszych zwiedzających. Udzielaliśmy informacji dotyczących budowy i zachowania żubrów, warunków hodowli i miejsc bytowania tego zwierzęcia. Dorośli i nieco starsze dzieci mogli wykazać się wiedzą dotyczącą żubrów, rozwiązując krótkie testy, które cieszyły się dużym powodzeniem, a nagrody w postaci fotosów p. Sochackiego były istnym magnesem dla naszych gości. Najmłodszy mogli wykazać się talentem plastycznym

i pokolorować żubry. Oprócz tego można było nabyć pamiątki z wizerunkiem żubra – torby, koszulki, magnesy, breloczki, kartki pocztowe.

W sobotę 13 sierpnia Stowarzyszenie Miłośników Żubrów zaprezentowało się po raz drugi podczas V Dnia Żubra w Lutowiskach. Ustawiliśmy własne stoisko promocyjne, na którym można było dowiedzieć się wszystkiego o żubrach, a także otrzymać specjalną ulotkę informacyjną i kupić oryginalne gadżety: breloczki, magnesy na lodówkę, odblaskowe opaski na rękę i koszulki - oczywiście opatrzone wizerunkiem żubrów. Także i tutaj dużym powodzeniem cieszyły się zgadywanki żubrowe. Największą jednak popularność zdobyła akcja wymyślania imion dla żubrów zaczynających się od liter „PO” a liczba zgłoszeń była nieograniczona. Rekordzista zgłosił 22 imiona.

21 września, w Malinówce k. Ełku, odbyło się Walne Zgromadzenie członków Stowarzyszenia Miłośników Żubrów. Przybyło na nie 53 członków i zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia mogło się ono odbyć w II terminie. Walne posiedzenie prowadził dr Wojciech Bielecki, sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia w ubiegłej kadencji przedstawiła w imieniu ustępującego zarządu prof. Wanda Olech. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej przedstawiła dr Barbara Osińska. Po dyskusji, zebrani udzielili ustępującemu zarządowi absolutorium. W tajnym głosowaniu na funkcję prezesa ponownie wybrana została prof. Wanda Olech, wybrano nowy Zarząd oraz Komisję Rewizyjną. Podczas Walnego Zgromadzenia przyznano tytuł Honorowego Członka Stowarzyszenia Miłośników Żubrów dwóm osobom: pp. Tadeuszowi Natkańskiemu oraz Janowi Raczyńskiemu.

Stowarzyszenie zorganizowało IX konferencję naukową "Żubry, Lasy, Jeziora", która odbyła się w Malinówce k. Ełku w dn. 22-23 września w międzynarodowym składzie. Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele Białorusi, Czech, Hiszpanii, Holandii, Niemiec, Rosji, Słowacji, Stanów Zjednoczonych, Szwecji, Węgier i oczywiście Polacy. Po raz drugi podczas konferencji przyznano tytuł "Miłośnika żubra" i wręczono statuetki z brązu. Uhonorowani zostali: dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych Ryszard Ziemblicki, nadleśniczy Nadleśnictwa Borki Krzysztof Wyrobek, regionalny konserwator przyrody w Olsztynie Maria Mellin, prof. Małgorzata Krasieńska i dr Zbigniew Krasieński z Białowieży oraz Viola i Lothar Härtelt z Damerower Werder z Niemiec. Podczas konferencji wygłoszono 27 referatów i 14 doniesień. Wysłuchaliśmy referatów dotyczących ochrony i zarządzania populacjami żubrów w Białorusi a także dynamiki i stanu populacji żubrów w białoruskiej części Puszczy Białowieskiej, oraz o tendencjach migracyjnych w polskiej części Puszczy. Niezwykle ciekawe było wystąpienie omawiające wyniki monitoringu telemetrycznego w województwie zachodniopomorskim. Dzięki telemetrii pogłębiono wiedzę m.in. na temat zachowania samic podczas porodu i opieki nad cielęciem, oraz zachowania zwierząt po kolizjach drogowych. Inne wystąpienia dotyczyły wpływu zabudowy terenu i jego ukształtowania na użytkowanie areału przez żubry w Bieszczadach. Poruszono kwestie nieuregulowanego statusu prawnego żubra w wielu krajach Europy. Kilka referatów

dotyczyło stanu zdrowotnego żubrów, uwzględniając zwłaszcza problem gruźlicy w Bieszczadach.

Drugiego dnia odbyła się wycieczka do Puszczy Boreckiej zorganizowana przez Nadleśnictwo Borki. Uczestnicy konferencji mogli posłuchać o odbudowie drzewostanów po katastrofalnym huraganie, który nawiedził ten rejon przed paroma laty, oraz o warunkach w jakich żyje tutaj liczące około 80 osobników stado wolnościowe.

Ostatnia sesja referatowa dotyczyła ochrony *ex situ* żubra, podczas której omówiono realizację projektu „Ochrona *ex situ* żubra *Bison bonasus* w Polsce”.

Wzorem ubiegłych lat SMŻ wydało kolejny zeszyt dwujęzycznego biuletynu „Żubr i jego ochrona” (European Bison Conservations Newsletter) zawierający prace naukowe i referaty wygłoszone podczas konferencji. Uczestnicy bardzo korzystnie wyrazili się o poziomie merytorycznym i organizacyjnym konferencji.

Konferencja była wspierana finansowo przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Nadleśnictwo Borki, Regionalną Dyрекcję LP w Białymstoku, za co bardzo dziękujemy.

W minionym roku na stronie internetowej Stowarzyszenia w zakładce Wydawnictwa ukazała się nowa pozycja – „Wiadomości SMŻ”. Wiadomości ukazują się co pół roku i zawierają rozszerzone informacje z działalności Stowarzyszenia oraz różne specjalnie przygotowane materiały.

Ukazała się także publikacja „Ochrona *ex situ* żubra *Bison bonasus* w Polsce” w ramach prowadzonego pod tym samym tytułem projektu realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko i współfinansowanego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Wzorem ubiegłych lat organizowane były spotkania z cyklu „**Dookoła żubra**”.

- 🐾 w styczniu spotkanie pt. „Jak poznańskie ZOO zapoczątkowało proces restytucji żubra w Polsce”, o którym opowiedział dr Jan Śmiełowski;
- 🐾 w marcu pan Łukasz Poławski opowiedział o swoich podróżach z żubrami;
- 🐾 - w kwietniu prof. Wanda Olech opowiadała o swojej wyprawie po północnej części Półwyspu Iberyjskiego jako potencjalnym miejscu bytowania żubrów;
- 🐾 w październiku spotkanie poświęcono podsumowaniu tegorocznej konferencji „Żubry, Lasy, Jeziora” ilustrując je fotografiami Pana Janusza Sochackiego;
- 🐾 w listopadzie planowano spotkanie z Panem Tadeuszem Natkańskim. Niestety w ostatniej chwili zostało ono odwołane ze względu na niedyspozycję Gościa;

We wrześniu odbyło się spotkanie EBCC. Podczas tego spotkania poruszona została kwestia właściwego statusu żubra zarówno w niewoli jak i na wolności

w europejskich państwach. Zgodnie z międzynarodowym prawem żubr jest gatunkiem zagrożonym wyginięciem, znajduje się na czerwonej liście IUCN oraz został umieszczony w II załączniku Konwencji Berneńskiej. Gatunek występuje na wolności tylko w kilku krajach UE (Polska, Słowacja, Litwa), natomiast w innych żubry utrzymywane są w małych jak również licznych (50 osobników) stadach w niewoli. W wielu krajach europejskich inicjowane są programy tworzenia półwolnych stad w dużych zagrodach albo reintrodukcji gatunku. Ustalenie właściwego statusu żubrów jest bardzo istotne dla osiągnięcia sukcesów w tych projektach, ponieważ w zależności od kraju żubr jest traktowany czasem na równi z bydłem domowym (zasady dotyczące transportu, szczepienia, badanie tuszy), a czasem jak zwierzę egzotyczne).

Podczas spotkania EBCC skonstruowano więc treść listu, w którym apelujemy o: wprowadzenie równego statusu w obrębie całej Unii Europejskiej dla gatunku *Bison bonasus* jako gatunku zagrożonego i priorytetowego w Dyrektywie Siedliskowej, oraz określenie zasad dających możliwość legalnego odstrzału i komercyjnego użytkowania gatunku, pod warunkiem, że korzyści z takiej działalności będą się przyczyniać do ochrony gatunku. Taka zmiana powinna zapobiec ewentualnym przedsięwzięciom podejmowanym z czysto łowieckich pobudek.

W piśmie deklaruje się, że EBCC jako paneuropejska sieć zrzeszająca wielu specjalistów zajmujących się gatunkiem *Bison bonasus* podejmuje się merytorycznej opieki nad gatunkiem, przygotowuje szczegółowe zasady ochrony i zarządzania gatunkiem, a następnie będzie służyć jako organ nadzorujący, monitorujący i wprowadzający dobrą praktykę, zapewniając właściwą ochronę wolno żyjących stad i dobrostan osobników żyjących w niewoli.

Ponadto w trakcie spotkania omówiono proces przygotowywania wniosku o dofinansowanie w ramach unijnego instrumentu finansowego LIFE+ (komponent Natura i Bioróżnorodność). Przygotowywany wniosek dotyczył rozbudowy sieci współpracy w obrębie EBCC, szerzenia wiedzy dotyczącej gatunku *Bison bonasus* i powiększania liczebności jego populacji. Beneficjentami zaangażowanymi we wniosek byli oprócz Stowarzyszenia Miłośników Żubrów: Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze, Centro de Conservación del Bisonte Europeo en España, Vanatori Neamt Nature Park, EBCC – Scandinavia, Regionalforstamt Hochstift/ WIZ Hammerhof (NRW) wraz z Wisentgehege Hardehausen, Forstamt Nossentiner Heide (MV) z Wisentreservat Damerower Werder, Donaumoos – Zweckverband (Bayern) i "Projekt Donaumoos" (NGO) oraz Nds. Forstamt Saupark – Springe. Pan Lech Dąbrowski omówił trudności związane z przygotowywaniem aplikacji i przedstawił wskazówki dotyczące przyszłej pracy nad podobnymi wnioskami. Obecni na spotkaniu członkowie EBCC byli zgodni, że listy poparcia dla działań podejmowanych przez EBCC sygnowane przez IUCN (International Union for Conservation of Nature) oraz hodowców żubrów byłyby cennym załącznikiem do wniosków składanych w przyszłości.

Natomiast w odniesieniu do zaproszenia do składania wniosków o wsparcie finansowe z ramienia UE dla organizacji pozarządowych, przedyskutowano możliwość ponownej aplikacji do LIFE w 2011 roku i podjęto decyzję o przystąpieniu do procedury rekrutacyjnej. Na spotkaniu zaplanowano działania systematyzujące pracę nad wnioskiem i strukturą EBCC. Ustalono m.in., że każde Regionalne Biuro EBCC zostanie członkiem SMŻ.

Istotną kwestią poruszoną na spotkaniu był skomplikowany status zatrudnienia redaktorów pracowników redakcji Księgi Rodowodowej Żubra. W związku z owocną wieloletnią współpracą jaka miała miejsce pomiędzy zagranicznymi hodowcami oraz dotychczasowymi redaktorami Księgi, członkowie EBCC zebrani na spotkaniu zredagowali treść listu do Dyrektora Białowieskiego Parku Narodowego, wyrażającego ich niepokój o dalsze losy Księgi i redaktorów pracowników redakcji.

W ostatnim tygodniu września prezes SMŻ brała udział w spotkaniu głównych lekarzy weterynarii z krajów unijnych, które miało miejsce w Krakowie w ramach programu polskiej prezydencji w Unii Europejskiej. Wygłosiła tam wykład na temat obecnej sytuacji żubrów, ich ochrony oraz planów związanych z rozwojem gatunku i zwiększeniem jego liczebności oraz przekazała materiały informacyjne. Zebrani mieli okazję odwiedzić Ośrodek Hodowli Żubrów w Niepołomicach, który wzbudził duże zainteresowanie.

Wszystkie działania Centrum Ochrony Żubra (European Bison Conservation Center – EBCC) są wspierane przez Stowarzyszenie i stanowią długofalowy program naszej organizacji.

Jednym z ważnych zadań Stowarzyszenia jest pozyskiwanie funduszy na ochronę żubra. Ten rok był bardzo łaskawy pod tym względem – uzyskaliśmy dotacje od:

- 🐾 Wildlife Conservation Society (WCS) ze Stanów Zjednoczonych, które dużą kwotą wsparło realizację trzech zadań:
 - rozwój Centrum Doradczego i EBCC,
 - transport żubrów linii białowiesko-kaukaskiej w celu ochrony zmienności genetycznej metapopulacji w Karpatach Wschodnich,
 - pobieranie prób oraz analizy DNA.

🐾 Kolejny raz działalność edukacyjną Stowarzyszenia wsparł bank PEKAO S.A. Przez cały czas wspiera nas Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

***Serdecznie dziękujemy wszystkim sponsorom
oraz aktywnie działającym członkom Stowarzyszenia!***

Zarząd SMŻ